

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Toenemen en afnemen

Hij moet wassen, maar ik minder worden.

Joh. 3 : 30.

Deze uitspraak is onder ons niet onbekend. Het is een kernachtig gezegde in de vorm van een spreuk. Zulk een woord blijft gemakkelijk in het geheugen bewaard en ligt soms ook nog al gemakkelijk in de mond, althans in gesprekken wordt het nog al eens naar voren gebracht. Een dergelijk gezegde wordt ook wel een 'geveugeld' woord genoemd. Dat kan dan ook van bovengenoemde uitspraak zeer zeker gezegd worden. Dat is te zeggen... voor wat betreft de uiterlijke vorm. De werkelijke inhoud, de kern waarom het gaat beweegt zich in de regel niet zo gemakkelijk, als op vleugels, voort. Neem nu alleen maar dat laatste gedeelte; maar ik minder worden. Daar verzet zich ons eigen ik tegen. Dat kost zelfverloochening, dat moet op de knieën voor God geleerd worden en de beleving daarvan is alleen door Zijn genade. Hij moet wassen, maar ik minder worden.

Deze bekende uitspraak is van Johannes de Doper. Hij heeft dat gezegd in verband met zijn ambtelijke bediening. Als de wegbe-reider des Heeren heeft hij met grote kracht en diepe ernst het volk wakker geschud en opgeroepen tot waarachtige bekering. Door die prediking worden velen getrokken, Johannes maakte grote opgang. De mensen kwamen uit Jeruzalem, uit geheel Judea en uit de dorpen langs de Jordaan om hem te horen. En, wat nog meer zegt, velen werden door zijn prediking in het hart geraakt. De schellen vielen hen van de ogen, harde harten werden verbroken en verbrijzeld, ze kwamen tot waarachtige kennis van hun zonden en zochten de doop der bekering en der vergeving van de zonden, om zo de toekomstige toorn te ontvluchten en het koninkrijk Gods binnen te gaan. En voor die verslagenen in het bijzonder was het tot zegen geweest toen Johannes ging wijzen op de noodzakelijkheid en dierbaarheid van de Heere Jezus Christus, die hij had mogen aanwijzen: Zie het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt. Dat was het eigenlijk doel, maar ook het hoogtepunt van al zijn arbeid geweest. Hij was niet alleen de wegbereider des Heeren maar als de vriend van de Bruidegom was hij ook de bruid-werver voor de Heere Jezus Christus. En hij was er getuige van geweest dat zijn discipelen, die hij aanvankelijk had onderwezen waren overgegaan naar de omgang met de Heere Jezus, die hen had ontvangen en die met Hem een tiende ure hadden beleefd waarin banden werden gelegd die nooit weer verbroken zouden worden.

Daarna volgden zij Johannes niet meer. Van toen af werd voor hen niet meer Johannes maar de Heere Jezus onmisbaar. Dat moest. Dat moest naar Gods raad. Dat moest naar de heilsorde des Heeren. En daartegen heeft Johannes zich in het minst niet verzet. Hij moest minder worden, maar hij wilde het ook. Hij moest en hij wilde wijken voor de heerlijkheid van de Heere Jezus Christus. Dat heeft heeft hij bedoeld met die bekende uitspraak: Hij moet wassen, maar ik minder worden.

Dit woord had dus voor Johannes zelf een geheel enige betekenis. Toch wordt hierin

ook een noodzakelijke gang aangewezen voor ieder, aan wie de Heere Zich door Woord en Geest heeft geopenbaard en die door het geloof aan Hem werd verbonden.

Die vindenstijd is een kostelijke tijd. Wanneer het oog van een aan zichzelf ontdekt, gans verloren zondaar, voor Hem wordt ontsloten, die van God gegeven is om verlorenen te behouden, dan zien ze in Hem alles wat tot zaligheid nodig is. Dan wordt er gezongen:

*Mijn hart vervuld met heilbespiegelingen,
zal 't schoonste lied van ene Koning zingen.*

Het heil wat ze in Hem zien, moet echter worden toegepast, zullen ze er metterdaad in delen. Die toepassing houdt in dat er bij hen plaats gemaakt moet worden voor de ambtelijke bediening van Christus, en dat plaats maken geschiedt in een weg van ontleding van al het hunne, en dat is een pijnlijke zaak. Al minder worden in zichzelf, wat kan daartegen worden geworsteld.

En geen wonder, dat ontledigd worden, dat al minder worden in zichzelf wordt in de Bijbel sterven genoemd. En sterven dat is uw leven verliezen en wie worstelt daar niet tegen? En toch, dat is de weg des Heeren. Die door een waar geloof aan de Heere worden verbonden moeten sterven aan zichzelf, zoals Paulus dat gezegd heeft: Ik sterf alle dagen, hetwelk ik betuig bij onze roem, die ik heb in Christus Jezus, onze Heere.

Dat minder worden, dat sterven houdt wat in. Het is sterven aan eigen gerechtigheid zodat ze in eigen waarneming al armer zondaar voor God worden. Het is sterven aan eigen wijsheid zodat ze de gangen des Heeren vaak niet meer kunnen zien. En dat kan zulk een inwendige strijd veroorzaken. Zie dat bij Johannes zelf. Hij had van harte beleden: Hij moet wassen, maar ik minder worden, maar toen hij, al minder geworden, tenslotte in de gevangenis van Herodes werd opgesloten en hij daarbij de gangen des Heeren niet kon begrijpen, toen kwam hij tot de vertwijfelde vraag: Zijt Gij degene die komen zou, of verwachten wij een ander? Maar toen kreeg hij tot antwoord dat de Heere gekomen was voor ellendigen en ongelukkigen en dat Hij armen het evangelie verkondigde. En de Heere voegde aan die boodschap toe: Zalig is hij die aan Mij niet zal geërgerd worden, d.w.z. die zo arm en ellendig in zichzelf wordt dat hij juist zulk een Zaligmaker nodig heeft. Want tegen dat al minder worden in zichzelf staat: Hij moet wassen. Hoe minder u de weg des Heeren voor uzelf kunt bezien, hoe onkundiger inzake Zijn wegen, hoe meer onmisbaar Zijn profetisch onderwijs dat het Woord heiligt, het verstand verlicht en de nevels op doet klaren. Hoe armer zondaar in zichzelf, hoe meer onmisbaar de kracht van Zijn bloed en hoe kostelijker de geloofswetenschap dat Hij altijd voor de Zijnen bidt. Hoe minder kracht om voort te gaan op de smalle weg die ten leven leidt, hoe meer onmisbaar Zijn hulp en Zijn kracht die in zwakheid wordt volbracht. Hij moet wassen, maar ik minder worden. In deze weg leidt de Heere al Zijn volk. Zij worden al armer in zichzelf, maar anderzijds hebben zij alles in Hem die het Hoofd is. Dat houdt laag aan de grond maar dat geeft toch ook een uitzien, een verwachtend leven, waarin tot roem van

Van de administratie

Hierbij ontvangt u alweer het eerste nummer van de 19e jaargang.

Als het goed is vindt u ingesloten de acceptgirokaart voor betaling van het abonnementsgeld van deze jaargang, met de mogelijkheid tevens een gift over te maken voor de uitgave van ons blad.

De abonnementsprijs is weer hetzelfde gebleven, niet omdat de kosten van de uitgave van ons blad daarvan betaald kunnen worden, maar de vele giften maken het mede mogelijk de prijs zo laag te houden.

We zien dan ook weer met belangstelling uit naar de stroom van betalingen van het abonnementsgeld en van de giften. Mogen we u er weer aan herinneren als u voor een andere abonnee betaalt dat u dat duidelijk op de kaart aangeeft? We ontvangen in de afgelopen 3 weken in totaal f 652,50 aan giften, waarvan f 10,- via ds. v.d. Ent en f 400,- via ds. Slagboom. We konden weer 8 nieuwe abonnees noteren, waarvan er 5 door een kerkeraad waren opgegeven. Voor alles heel hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

1. **Nieuwe jaargang.** Met dit nummer is de 19e jaargang begonnen. Daarom vinden onze abonnees ingesloten een acceptgirokaart voor de betaling van het abonnementsgeld. De mogelijkheid bestaat dat een kaart is ingesloten, terwijl sprake is van een ruil-abonnement of van betaling door een ander dan de abonnee zelf. Ook is het mogelijk dat al betaling heeft plaats gevonden. In deze gevallen gelieve men de kaart als nietgezonden te beschouwen.

2. **School voor Dundas en Hamilton.** We kunnen weer verschillende giften verantwoorden en wel de volgende: f 50,- van JvZR, f 25,- van NMR, f 100,- van HKW, f 225,- van de diaconie van de Chr. Geref. kerk te Vianen, f 40,- van een andere Chr. Geref. diaconie (welke stond niet op het bericht van overschrijving) en f 6000,- van het fonds-Van den Heuvel. Voor alles hartelijk dank. Onze lezers in Dundas en Hamilton en omgeving zullen hiervan met blijdschap en dankbaarheid kennis nemen. Het hoofd van de school zond mij een brief waarin hij een en ander omtrent de school schrijft. Het is de bedoeling deze brief als er plaats voor is in ons blad op te nemen, nu of anders later.

B.

Gods genade ook wordt ondervonden: Schoon 'k arm ben en ellendig, denkt God aan mij bestendig. En daarom kon Paulus de Colossenzen er toch op wijzen: Want gij zijt gestorven, maar uw leven is met Christus verborgen in God.

Hij moet wassen, maar ik minder worden. Hebt u dit gevleugelde woord persoonlijk bij eigen bevinding leren verstaan? Bent u arm zondaar voor God geworden? Haal er de schouders niet over op, want die armen worden met goederen vervuld, maar die rijk en groot zijn in zichzelf zullen ledig worden weggezonden.

Werd de prediking van de enige Naam tot zaligheid u tot zegen? Hebt u Hem leren kennen? Leerde u als vrucht daarvan sterven aan alles wat buiten Hem is, om Hem almeer nodig te krijgen en uit Hem bediend te worden? Dat is de weg.

*Zo moet de Koning eeuwig leven.
Bidt elk met diep ontzag.*

Wijlen Ds. Sneep.

Genesis Eén tot Drie en het Gezag van de Heilige Schrift

door Prof. Dr. Edward J. Young

21

12. De Val van de Mens

Nadere Beschouwingen

Om tot Genesis terug te keren: Wat veroorzaakte de verandering in de natuur van Adam en Eva? Toen Eva toegaf aan de verleiding van de duivel, moet haar natuur reeds zondig zijn geweest. Die van Adam eveneens, daar hij volgde en haar nadeed.

Maar wat veroorzaakte de verandering? De theologen gebruiken zekere Latijnse uitdrukkingen betreffende deze zaak. Deze uitdrukkingen betekenen "in staat te zondigen" en "in staat niet te zondigen", enzovoort. Dat klinkt wel zeer geleerd, maar er wordt niets mee verklaard.

We kunnen het niet verklaren. Wij weten niet hoe de zonde een plaats kon krijgen in een menselijke ziel die goed was. Zo kunnen we nu eenmaal de verandering die plaats vond in de natuur van het eerste mensenvolk niet verklaren. Maar deze verandering heeft toch zeker plaats gevonden.

Een andere vraag misschien van minder betekenis, is: Wanneer heeft die verandering nu precies plaats gevonden? Gebeurde het op het ogenblik toen de Boze tot Eva sprak en zij hem antwoord gaf?

Persoonlijk ben ik geneigd te denken dat dit het geval is. Het is echter niet mogelijk hier leerstellig te zijn. Toch vrees ik dat toen de slang zei: "Gij zult niet sterven", dat zij toen tot een persoon sprak die reeds aan haar kant stond.

Satans Bedrog

Welk een merkwaardig psychologisch inzicht wordt hier gegeven betreffende de manier waarop de Vorst der duisternis te werk gaat. Toen hij zei: "Gij zult niet zeker sterven", kwam hij voor de dag met wat men zou kunnen noemen een eerlijke leugen. Zo'n rechtstreekse leugen doet gewoonlijk niet veel kwaad. Indien iemand openlijk bedriegt, heeft men er vaak meteen erg in en dan wil men niet meer met die persoon te maken hebben. Het kleine kind, bijvoorbeeld, dat verboden is te snoepen, en dat met een gezicht bedekt met chocolade tot haar moeder zegt, ik heb niet gesnoept, bedriegt haar moeder niet. Zij heeft een rechtstreekse leugen verteld, doch zij heeft haar moeder niet bedrogen.

Satan gebruikt dat soort leugens wanneer het hem te pas komt. Er is echter een veel doelmatiger manier van bedriegen, namelijk, wanneer men iemands motieven in twijfel gaat trekken. Satan merkt dat Eva naar hem luistert, en dan gaat hij door met te zeggen: "Want God weet dat ten dage als ge daarvan eet, uw ogen geopend zullen worden, en ge zult zijn als God, kennende het goede en het kwade". Dat is de manier waarop Satan werkt. Hij handelt op een zeer listige en bedriegelijke wijze. Ik denk dat we geen grotere vergissing kunnen maken dan aan te nemen dat Satan met een objectief argument zal komen.

Denk maar eens aan wat tegenwoordig dikwijls op kerkelijk gebied gebeurt. Er zijn telkens geschillen. Deze moeten er wel zijn, omdat de waarheid Gods er bij betrokken is. Maar het tragische van dit alles is, dat de waarheden die bestreden worden niet in het openbaar gebracht en objectief besproken kunnen worden. Er is dikwijls iemand die persoonlijkheden introduceert en dan de motieven van zijn tegenstander gaat becriseren.

Een van de rijkste ervaringen van mijn leven is geweest mijn toetreden tot de faculteit van onze Theologische Hogeschool. Wij zijn het in alle bijzonderheden niet altijd met elkaar eens. Maar wij kunnen deze geschillen met elkaar bespreken. Dan geeft iedereen zijn voorstelling van wat hij denkt dat juist is. Daarna gaan we weer gezamenlijk een maaltijd gebruiken alsof er nooit een verschil van mening was geweest.

Ik denk dat de reden hiervoor is dat iedereen tracht te zeggen wat hij gelooft dat juist is. Zo kunnen we op een vriendschappelijke wijze met elkaar omgaan. We hebben de zelfde

goede verhoudingen in onze presbytery (classis). Daar ben ik dankbaar voor. We hebben wel meningsverschillen. Maar deze hebben nooit de persoonlijke vriendschapsbanden verbroken. Een ieder tracht naar voren te brengen wat hij denkt dat waar is. Het eerlijke gesprek is in de kerk noodzakelijk. Als dat ontbreekt gaat de kerk sterven.

We moeten voortdurend de waarheden Gods nader onderzoeken. En we moeten verschil van mening verwachten. Dat soort geschillen kan men in liefde met elkaar bespreken. We kunnen elkaar respecteren ook al zijn we het altijd niet met elkaar eens. Dit betreft zelfs andere kerkgenootschappen. We behoeven niet alles met elkaar eens te zijn om elkaar te kunnen begrijpen en waarderen. Dit is voor mij altijd een merkwaardige zaak geweest. We moeten respect voor elkaar hebben gebaseerd op oprechte Christelijke liefde. Dan is er ruimte voor eerlijke meningsverschillen. Wanneer Christenen zo met elkaar omgaan, hebben we ware Christelijke eenheid. Zulk een eenheid is een realiteit.

We treffen het aan waar Christenen, kinderen Gods, elkaar ontmoeten. Wanneer er verschillen zijn, worden ze in liefde besproken. En we begrijpen dat iedereen met ernst tracht de Heilige Schriften te verstaan. Werkelijke Christelijke eenheid is gebaseerd op Christelijke liefde. Doch dit is niet de wijze waarop de Vorst der duisternis te werk gaat. En we bemerken dat zij die aan zijn kant zijn ook de taktiek van de duivel gebruiken.

Iets wat de kerk van Christus het meest ontsiert - en dit betreft Protestantse kerken zowel als de Rooms Katholieke kerk - is het spelen van kerkpolitiek door kerkelijke politici. Dit soort persoon zegt alles wat dan ook, om maar het doel te bereiken wat hij voor ogen heeft. Men kan het in de kerkgeschiedenis ook vinden. Het veroordelen en verbranden van Johannes Hus kan bijvoorbeeld dienen om aan te tonen wat ik bedoel. Dan wil men achter de schermen samenspannen om de tegenstanders te onderdrukken.

Dit heeft mij sterk getroffen door de ervaringen die ik had in verband met mijn collega de nu overleden Dr. J. Gresham Machen. Niemand durfde openlijk tegen hem in te gaan en zijn argumenten te beantwoorden, maar wel heeft men zijn naam besmeurd. Men durfde verhalen over hem rond te spreiden die niet op waarheid berusten. Die verhalen veroorzaakten veel kwaad. Mensen zijn vaak eerder bereid de leugen aan te nemen dan de waarheid. Dit is nu de wijze waarop de Vorst der duisternis te werk gaat.

Hier is een goede praktische regel voor ons als Christenen: Wanneer iemand iets nadeligs zegt over iemand anders, vergeet het dan direct. Gelooft het niet. Het kan waar zijn en het kan niet waar zijn. Wat u ook doet, verspreid het niet. Herhaal het niet. Laster is een verschrikkelijk iets. Ik zie het als een van de ergste zonden. Men kan iemands karakter ermee verwoesten. Daar verheugt Satan zich in. Laster vreet gewoonweg in het gebeente van de persoon wie het betreft en kan hem vernietigen.

Het is gemakkelijk nadelige verhalen over een predikant die voor de waarheid strijdt te verspreiden. Deze verhalen zetten zich vast en ze doen heel veel kwaad. Men kan voor een tijd zijn getuigenis daadwerkelijk doen verstommen. Maar als deze predikant in ernst voor de waarheid strijdt, denk er dan aan, dat de waarheid vroeger of later toch zal zegevieren. Het is wonderlijk hoe God hen verdedigt die voor Zijn Naam en Waarheid strijden. De waarheid zal ten slotte zegevieren. Wij moeten hen helpen die de waarheid verdedigen en weigeren de verhalen te geloven die Satan over hen uitstrooit. Allerlei verhalen werden rondgestrooid over wijlen Dr. Machen. Ze bevatten geen waarheid. Maar de mensen geloofden ze toch. Ik zeg deze dingen, omdat in Genesis hoofdstuk drie precies zo met bedrog gewerkt werd. Satan sprak op deze wijze: "God weet dat ten dage dat ge daarvan eet, uw ogen geopend zullen worden".

N.B. Het copyright van deze vertaling van "In the Beginning" door Prof. Dr. E.J. Young berust bij "The Banner of Truth Trust".

Vragen rond het levens-einde

1.) Het raakt ons

Meerdere malen hebben ons vragen bereikt, die te maken hebben met het onderwerp "euthanasie". Ik hoorde ze op de catechisatie, als er gesproken werd over Gods Voorzienigheid of over het zesde gebod van de Wet des Heeren. Nog meer kwamen ze ter sprake in het meer directe contact met jongere mensen, die er mee te maken hebben. Het leek me goed in ons blad in een aantal artikelen op die vragen in te gaan. In wezen gaat het hier over vragen die er eigenlijk altijd al geweest zijn. Het is goed dat te bedenken. Velen doen in onze tijd alsof nu ineens alle problemen tevoorschijn komen. Zo is het niet. Vragen over "levensverkorting" en "levensverlenging" zijn er altijd al geweest. De vraag van Hellenbroek zal sommigen nog wel heugen: "Kan dan een mens zijn leven niet verlengen of verkorten?" en het antwoord niet minder: "Niet ten opzichte van God, maar wel naar de mens". Er waren toen dus ook al problemen rond het levenseinde. Alleen: ze hebben vandaag een nieuwe vorm gekregen bij de huidige gedachten en de praktijk van euthanasie. En juist omdat het niet alleen over een theoretische zaak gaat, maar omdat velen er mee te doen krijgen en voor moeilijke beslissingen staan, is het goed om dit onderwerp nader te bezien.

De belangrijkste vraag blijft

Begrijpen kan ik het, dat iemand zegt: is het niet beter om over de belangrijkste vraag rond het levenseinde te spreken? Het is waar dat temidden van alle vragen één de voornaamste blijft, n.m.l. hoe mijn levenseinde zal zijn. Sterven kan alleen iemand, die in Christus door een waar geloof geborgen is. Er is een groot gevaar vandaag dat er zoveel problemen van het christelijk leven besproken worden zonder dat men ooit toegekomen is aan de persoonlijke zaak hoe ik straks voor God zal kunnen bestaan. We spreken dan heel gemakkelijk over allerlei, terwijl ieder als een waar christen wordt beschouwd die naar de kerk gaat en uit de Bijbel leest. Maar nu behoeft niemand er bang voor te zijn dat een goede bespreking van de vragen rond de euthanasie ooit om die belangrijke vraag heen kan. Het is onmogelijk de verkeerde gedachten en praktijk van euthanasie te bestrijden zonder het Woord van God, dat van het echte "goede" sterven spreekt, te horen. Ik kan erbij zeggen dat de vragen rond het levenseinde van vandaag de vraag aan ons doet stellen of wij al met deze dingen voor Gods Aangezicht bezig zijn. Verpleegkundigen, die in hun werk met deze dingen te maken krijgen, kunnen het soms voelen dat ze met dit alles de vreze des Heeren voor eigen leven zo nodig hebben. Ik las dezer dagen nog in een blad van een verpleegster, die het eerlijk zei zo geneigd te zijn om een gesprek over de zin van het leven, ook in ziekte en lijden, met een voorstander van euthanasie, uit de weg te gaan. Ze voelde het zelf aan hoe arm of het getuigenis is dat niet vanuit het hart komt. Daarmee wilde ze niet zeggen dat het daarom niet moet. De Heere vraagt het altijd. Maar hoe spreekt het als we persoonlijk weten wat er in de Heere te vinden is voor leven en voor sterven.

Er is veel goede lectuur

Niet verbergen wil ik veel aarzelingen gehad te hebben om over deze zaak iets te schrijven. Allereerst is het een onderwerp, dat in veel opzichten beter door een arts geschreven kan worden dan door een predikant. Principieel kan gezegd worden, dat euthanasie in de verkeerde betekenis nooit een medische handeling genoemd kan worden. Terecht is door meerderen opgemerkt dat een medicus eigenlijk geen medicus meer is als hij meewerkt aan de "verkorting" van iemands leven. Maar daarom blijft het waar dat in de praktische toepassing in allerlei gevallen toch kennis op medisch gebied nodig is. Een verpleegster weet daar meer van dan een dominee.

Dan deed het ingewikkelde van deze zaak me terugschrikken. Het is niet eenvoudig om te zeggen: in dit geval is het verkeerd en in het andere is het goed. Bij weinig onderwerpen is het gevaar zo groot om té gemakkelijk conclusies te trekken als bij dit.

Tenslotte: over euthanasie is de laatste tijd heel wat geschreven. En dat niet alleen door hen, die de huidige toepassing ondanks de burgerlijke Wet min of meer verdedigen, ook van de zijde van hen, die op principiële

gronden nee zeggen, is er heel wat verschenen. Er zijn uitnemende artikelen van prof. dr. W.H. Velema. Er is een goed boek van de vrijgemaakt-Gereformeerde prof. dr. J. Douma. Er is kort geleden een nummer verschenen van "Ons Contact", het blad van de Staatkundig Gereformeerde Studieverenigingen, dat nagenoeg geheel aan deze vragen is gewijd. Er zijn door de jaren heen heel principiële artikelen aan dit onderwerp gewijd in de Reformatie, geschreven door Pater Iater. Er is dus lectuur genoeg over deze zaak, waarin duidelijk de gronden worden aangegeven waarom we niet mee kunnen gaan met deze ontwikkeling. Het deed mij mijzelf de vraag stellen: is het nodig om er ondanks de vragen, die we krijgen aandacht aan te geven in ons blad? Kunnen we niet beter verwijzen naar al het goede dat er in die lectuur gevonden wordt?

Waarom toch...

Ondanks veel aarzelingen wil ik toch proberen één en ander in een aantal artikelen over euthanasie te schrijven. De diepste reden vindt u dan boven dit eerste stukje geschreven: het raakt ons. Wij hebben er mee te maken! Het is niet alleen een zaak, waarmee verpleegkundigen te maken hebben, de een meer en de ander minder, het gaat een veel groter getal aan. Onze ogen mogen niet gesloten blijven voor iets dat al meer werkelijkheid gaat worden.

In het Wetboek van Strafrecht staat nog duidelijk geschreven dat het ongeoorloofd is een ander "op zijn uitdrukkelijke en ernstig verlangen" van het leven te beroven. Maar de ontwikkeling van de medische wetenschap en de andere waardering van leven en dood in onze tijd hebben velen al tot een uitleg van dat artikel gebracht in strijd met de bedoeling en doen nu vragen om een verandering van de wet zelf. Het zal, vrees ik, niet lang meer duren of het laatste zal werkelijkheid worden. Hoe is het gegaan met de abortus provocatus? De wet tot verruiming is er gekomen ondanks veel tegenstand en zelfs een tijd hoop, dat het tegengehouden zou worden. Als God het niet verhoedt zal het met de euthanasie niet anders gaan en dat betekent dat er nog méér kan.

Wat ook benauwen moet is dat de praktijk al meer onopvallend gaat toepassen, wat anders nog niet kon gebeuren. De toediening van één dodelijke injectie vindt naar het schijnt in de meeste ziekenhuizen maar weinig plaats, maar er zijn medisch zoveel andere methoden, waaronder iemand langzamer en zonder dat het door omstanders als euthanasie opgemerkt kan worden toch het leven "verkort" wordt. Wie over het rapport van een Wageningse socioloog leest - zie het R.D. in de Oudejaarsbijlage - moet wat dat betreft wel huiveren over de mogelijkheden, die toch eigenlijk niet anders dan op levensbeeindiging gericht zijn. En wie doet hier wat tegen? Het is toch wel tekenend dat een huisarts in Nederland rustig in een medisch vakblad kan schrijven, dat hij in zijn patiëntenkring niet maar een keer maar regelmatig actieve euthanasie heeft toegepast. Zeker er werd een onderzoek door de justitie ingesteld. Waar liep het echter op uit? Geen strafvervolgning omdat hij geen namen had genoemd! Wat is er dan te verwachten van een nader onderzoek in ziekenhuizen hoe of het daar allemaal gaat ten deze? Immers niets.

Dat raakt in wezen ons allen. Niet alleen omdat het de onzen kan treffen maar toch vooral omdat hier de geboden des Heeren met voeten worden getreden.

Is het daarom niet goed dat we allen weten, welke gevaren er op dit gebied dreigen? En zeker vooral terwille van onze jongere mensen, die in ziekenhuizen voor gewetensbeslissingen staan of ze mee kunnen werken aan bepaalde handelingen die toch uiteindelijk levensbeeindiging voor een patiënt betekenen. Laten we er niet aan voorbijgaan hoe moeilijk of zij het soms hebben temidden van omstandigheden, waar velen geen weet van hebben. Ik begeer niet mee te doen met hen, die zonder nadere informatie alleen maar "ach en wee" roepen en doen alsof er geen verantwoord medisch handelen meer bestaat met zeer ernstige patiënten. Evenwel is het even onjuist om te zeggen: 't valt allemaal wel mee' of "het is zo erg niet". De feiten wijzen anders uit. Gods gebod en de wezenlijke liefde tot de naaste vragen erom dat we de dingen weten en ons erop bezinnen.

D. Slagboom.

V.R.C.L.

Deze vier letters zijn de afkorting van: Vereniging Reformatorisch getuigenis in het Commerciële Leven, die ook wel Reformatorische Zakenvereniging genoemd wordt. Zij werd opgericht in 1963 en telt thans tegen de honderd leden. Allen leidinggevende in kleine en grotere ondernemingen. Ook z.g.n. 'vrije beroepers' zijn lid van deze vereniging. De leden vindt men terug in de Gereformeerde Gemeenten (Synodaal), Gereformeerde Gemeenten in Nederland (binnen- en buitenverband), Christelijke Gereformeerde kerken, Hervormde Kerken (op Gereformeerde grondslag) en de Oud Gereformeerde Gemeenten.

Zij wil op basis van Gods Woord en de Belijdenisgeschriften bezig zijn in het maatschappelijke leven. Het doel is: de bevordering van het contact tussen Reformatorische zakenmensen en wederzijdse uitwisseling van gegevens, met het doel elkaar in geestelijk en maatschappelijk opzicht te steunen. Zij doet dit o.a. door het houden van openbare vergaderingen met lezingen, de uitgifte van brochures op het gebied van maatschappelijke, financiële en ethische problemen en daarnaast heeft zij tot doel om hulp te verlenen in uitzonderlijke zakelijke en persoonlijke nood. Tevens is zij van mening een taak te kunnen hebben op het terrein van het werkeloosheidsprobleem. Te meer ook in deze tijd. Alle informatie wordt verkregen bij het secretariaat van de vereniging: postbus 58, 2160 AB Lisse, tel. 02521 - 14541, telex 41985.

In haar vergadering van 11 april j.l. heeft de vereniging een commissie-werkgelegenheid ingesteld, die tot taak had de problematiek van de werkeloosheid te analyseren, c.q. te trachten oplossingen aan te dragen voor deze grote problemen. Tevens moest worden bezien of eventuele projecten zich uitsluitend op de jeugdwerkeloosheid moesten richten of meer op de werkeloosheid in het algemeen. Ook diende daar waar mogelijk, een coördinatie tot stand te komen met andere instellingen of werkgroepen uit eigen gezindte, die zich op dezelfde problematiek richtten, zodat geen dubbel werk zou worden verricht.

Na rapportage en besprekingen onder leiding van de commissie-voorzitter J.J. Lammers uit Barneveld werd na een analyse van de oorzaken de behandeling van drie sporen aanbevolen. Dit drie sporenbeleid had de volgende inhoud:

1. bevorderen van startende ondernemers c.q. activiteiten,
2. begeleiding van bestaande ondernemingen, die in de problemen geraakt zijn,
3. begeleiding van werkzoekenden.

Spoor 1: startende ondernemers:

Het is noodzakelijk dat er weer nieuwe, jonge ondernemingen van de grond komen ter stimulering van de economie. In dit kader zal de commissie werk doen in trant van 'groot en bestaand helpt klein'. Men kan zich wenden tot het secretariaat of tot de voorzitter van de commissie: J. Pronk R.A. te Barendrecht, tel. 01806 - 15467.

Spoor 2: begeleiding bestaande ondernemingen:

Gezien het stijgende aantal faillissementen, liquidaties en bedrijfssluitingen kan geconcludeerd worden dat ook hier voldoende werk ligt. De recessie gaat ook ondernemers uit de gereformeerde gezindte niet voorbij. Vaak onderkent men de problemen te laat en trekt men te laat aan de bel.

Bedrijven, die echt in de problemen zitten kunnen zich wenden tot de voorzitter of de secretaris. Deze zullen dan voor een adequate en discrete hulp zorgdragen. Daar waar nodig, worden een multi-disciplinaire commissie ad hoc met terzake kundige leden samengesteld. Hiermede kunnen mogelijk werkgelegenheid en bedrijven gered worden. Men kan zich wenden tot G.H. Verweij te 's-Gravenhage, tel. 070 - 230816 of J.J. Linker te Lisse, tel. 02521 - 14541.

Spoor 3: werkzoekenden:

Tenslotte is het besluit genomen om een afzonderlijke VRCL-commissie in te stellen, die tot taak krijgt te onderzoeken of er mogelijkheden zijn tot oprichting van een eigen uitzendorganisatie of een samenwerkingsverband te zoeken met een reeds bestaande. Deze commissie heeft ook de taak

te analyseren hoe groot de werkeloosheid in eigen kring is. Maar ook om na bemiddeling, in eerste instantie wellicht op tijdelijke basis, mensen zonder werk onder te brengen bij ondernemingen die daar behoefte aan hebben. Gebleken is dat via tijdelijk werk vaak een definitieve baan mogelijk is geworden. Als extra service van dat uitzendbureau kan wellicht een inventarisatie gemaakt worden in eigen kring van beschikbare 'kosthuizen' voor jongeren IN DE BETREFFENDE REGIO. Deze commissie staat onder voorzitterschap van J.J. Lammers te Barneveld, tel. 03420 - 15559.

We ontvingen de brochure, getiteld: "Kan een christen eerlijk zaken doen?" Daarin zijn drie lezingen opgenomen, die in 1981 gehouden zijn op openbare vergaderingen van de vereniging:

1. De ethiek van het zakenleven, gehouden door Ds. R. van Kooten,
2. Zakenleven en rentmeesterschap, gehouden door Prof. Dr. W.H. Velema,
3. Burgerlijke ongehoorzaamheid en wetteloosheid, gehouden door Mr. M.M. Grauss.

Mede naar aanleiding - aldus de voorzitter in een Voorwoord - van een vraag die ons gesteld werd: 'Kan een Christen wel eerlijk zaken doen?' heeft het bestuur diverse sprekers uitgenodigd om ons te bezinnen op die ethiek van het zakenleven, met name de Christelijke ethiek. Dit is belicht vanuit werkgevers- en werknemerszijde, waarbij de nieuwste ontwikkelingen in de ondernemingen, n.l. de medezeggenschap (ondernemingsraden) ten nauwste betrokken werden. Vanzelfsprekend dit alles bezien naar de normen van Gods Woord.

Ds. Van Kooten sprak over "Zondag 42... meer dan theorie". Hij behandelde drie vragen: 1. hoe komt u aan uw vermogen?, 2. hoe beheert u uw vermogen, 3. hoe besteedt u uw vermogen? De vragen zijn door-dringend en de antwoorden die Ds. Van Kooten daarop gegeven heeft zijn daarmee in overeenstemming.

Prof. Velema zegt in zijn lezing o.a.: Wij hebben drie dingen te bedenken, als karakteristiek voor rentmeesterschap: 1. de opdracht met een bepaalde regel, 2. volmacht om het werk uit te voeren, met een goed geweten, 3. verantwoordelijkheid over het gevoerde beleid. De meester heeft recht te vragen hoe we de opdracht hebben uitgevoerd.

In aansluiting daarmee merkt Prof. Velema op: Wij hebben bevoegdheden. Deze zijn verleend, en daarom gelimiteerd (beperkt). Ze passen in het door God gestelde plan. Wie zo het zakenleven beziet, ziet daaronder een fundament liggen. Zakenleven is deel van de relatie tot God.

De spreker bracht belangrijke zaken naar voren die met het rentmeesterschap verband houden.

Mr. Grauss houdt zich in zijn lezing met een ander aspect bezig, zoals blijkt uit de titel van zijn lezing. Burgerlijke ongehoorzaamheid is beperkter van begrip dan wetteloosheid. Aan de eerste maken ondernemers zich in het algemeen niet schuldig. Het normbesef is anders geworden. Vaste verbanden van huwelijk, gezin, werk, godsdienst, maar ook het gezag van de overheid vallen weg. Aldus Mr. Grauss.

Hij zegt dan verder: Dat dit alles om ons heen gebeurt is erg; maar het is erger als de geest van wetteloosheid leden van de christelijke gemeente aantast. U bent niet alleen ondernemer, maar bovenal Christen-ondernemer. Bewaart u van de geest dezer eeuw, laat het "maar gij zo geheel anders" in uw ondernemingsleven tot uitdrukking komen, ook in het gehoorzamen aan de overheid.

Hij eindigde met de woorden: De gehoorzaamheid vindt haar doel én haar grenzen in God Zelf. Pas bij anti-christelijke tendenzen worden die grenzen overschreden. Alle andere grenzen zijn uit den boze.

Hierbij moeten we het laten. We zijn wat uitvoerig geweest, omdat we het van belang achtten op deze vereniging en haar doelstelling en activiteiten te wijzen. Ook onder onze lezers zullen er zeker zijn, voor wie het van belang is zich achter deze vereniging te stellen. We hopen van harte, dat de arbeid van de vereniging ook aan onze (jonge) werklozen ten goede komt.

B.

Rehoboth School

Copetown, 13 december 1983.

Beste vrienden.

Het is al weer geruime tijd geleden dat we u voor het laatst geschreven hebben over onze school. Het was in juli 1981 dat het toenmalige hoofd van onze school, John Schuit, u een informatief artikel schreef over onze school. Sinds die tijd hebben verschillende veranderingen plaatsgevonden. Er is nu een hoger leerlingenaantal en er zijn daardoor uiteraard ook meer leerkrachten. We hebben meer leerjaren kunnen toevoegen en de school omvat nu de klassen 1 tot en met 12. In Hollandse termen betekent dat, dat er een volledige lagere school is en er ook een volledige school voor voortgezet onderwijs is. John Schuit heeft ons moeten verlaten, vanwege het feit dat hij zich geroepen zag tot dienaar van het Woord Gods.

In deze brief zal ik proberen wat verschillen naar voren te brengen tussen het Nederlandse en het Canadese onderwijssysteem teneinde u inzicht te geven in de situatie hier in Canada.

Kinderen gaan voor het eerst naar school in het kalenderjaar, waarin ze 5 worden. Wanneer de school dus begint in september moeten de leerlingen 5 jaar oud zijn voor 1 januari van het volgende jaar. In tegenstelling tot de situatie in Nederland is er slechts 1 jaar kleuterschool, die de Duitse naam "Kindergarten" draagt. De kleuters leren, globaal genomen, hetzelfde als op de kleuterschool in Nederland. Het is hoofdzakelijk een voorbereiding voor het werk dat gedaan moet worden op de lagere school. Jammer genoeg heeft de Rehoboth Christian Schoolvereniging het zich tot nog toe niet kunnen en durven veroorloven om een "Kindergarten" te beginnen. Men achtte het namelijk meer gewenst om eerst het voortgezet onderwijs compleet te maken.

De kleuters komen in de lagere school wanneer ze zes jaar oud zijn. Deze school draagt de naam "Elementary School", hoewel ze in de volksmond veelal bekend staat als de "Public School", omdat de meesten hiervan inderdaad public (=openbaar) zijn. Slechts een klein percentage van de scholen zijn bijzondere scholen. De belangrijkste oorzaak hiervan is, dat, wanneer de ouders voorstanders zijn van bijzonder (in ons geval: Christelijk) onderwijs, dit zware financiële lasten met zich meebrengt. De regering van Ontario heeft namelijk bepaald dat men weliswaar het recht heeft om een eigen school te stichten, maar dat men dit zelf moet bekostigen en bovendien de onderwijsbelasting voor de openbare scholen in de omgeving moet betalen. In feite betaalt men dus dubbel schoolgeld. In onze schoolvereniging zijn ongeveer 60 gezinnen vertegenwoordigd die hun kinderen naar de Rehoboth School sturen. Per gezin betaalt men tussen \$ 3000 en \$3800 per jaar, voor velen een zware financiële last! Toch neemt het aantal Christelijke scholen in Ontario sterk toe. Onlangs verscheen er een artikel in het plaatselijk dagblad, waarin hiervan melding werd gemaakt. Het hoofd van een Christelijke school werd geïnterviewd en maakte het heel duidelijk dat de ouders doordrongen zijn van de noodzaak van het Christelijk onderwijs.

De Christelijke school is namelijk geen openbare school met bijbellessen toegevoegd aan het rooster. "Als dat het geval was", zei hij, "zouden we (christelijke ouders) onze kinderen net zo goed naar een openbare school kunnen sturen en 's zaterdags of 's zondags Bijbellessen kunnen geven". Hetzelfde argument wordt gebruikt als in Nederland, nu bijna 100 jaar geleden. Elk vak in een Christelijke school is anders dan in een openbare school. Alle vakken worden zoveel mogelijk vanuit een Christelijke levensbeschouwing onderwezen, want "al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is". (2 Tim. 3: 16).

Het is zulk een christelijke identiteit waarvan we ons steeds bewust proberen te zijn. In afhankelijkheid van het toepassende werk van de Heilige Geest is het onze taak de leerlingen op te voeden tot verantwoordelijke volwassenen. Verantwoordelijk in de eerste plaats ten opzichte van God, maar ook ten opzichte van de medemens en de schepping.

De leerlingen moeten leren hun plaats in te

nemen in onze maatschappij als Christenen op een waardige en dienende wijze.

Het is de taak van de leerkrachten om te spreken (en dat komt bij gelegenheid naar voren in alle vakken) over de noodzaak van een persoonlijke relatie tot de Heere Jezus Christus, door het geloof, gewerkt door de Heilige Geest. Bij de opvoeding kan de te overdragen kennis nooit neutraal zijn. En omdat in de openbare scholen de humanistische en soms ook socialistische denkwijze steeds meer naar voren wordt gebracht, ten koste van de Christelijke normen, zien de ouders meer en meer de noodzaak voor de eigen school om zo een eenheid te vormen: kerk-gezin-school.

De lagere school omvat de klassen 1 tot en met 8. Omdat in de Rehoboth school het leerlingenaantal relatief klein is, zijn dit allemaal combinatieklassen. In totaal zijn er hier ongeveer 110 leerlingen. In de eerste klas worden de vakken lezen, schrijven en rekenen sterk benadrukt. In de klassen drie en vier worden de sociale vakken (aardrijkskunde en geschiedenis-wereldoriëntatie) geïntroduceerd. Ook krijgen de leerlingen op dit niveau een klein beetje Franse les. U weet waarschijnlijk dat Canada een tweetalig land is en de huidige regering is heel sterk vóór het leren van Frans in de Engelstalige scholen. Verder zijn er in het algemeen dezelfde vakken als in de scholen in Nederland, met uitzondering van gezondheidsleer dat in alle klassen als onderdeel van het gymnastiekprogramma gegeven wordt. Verkeerslessen worden zoals in Holland niet door de leerkracht gegeven, maar een speciale politieagent(e) komt verscheidene keren per jaar een dag op school en gaat alle klassen door.

Aan het einde van het achtste leerjaar ontvangen de leerlingen een diploma en zijn dan gereed om de "Highschool" in te gaan. Zoals in Nederland, worden allerlei vakken op dit niveau gegeven, maar er is niet de differentiatie tussen verschillende soorten voortgezet onderwijs.

Meestal zijn de highschools zo groot en wordt er zulk een verscheidenheid aan vakken gegeven, dat een individuele leerling simpelweg de vakken kiest die hij of zij wil en kiest op deze manier ook een technische-, academische-, of beroepsstroming. Op onze school is deze grote verscheidenheid van vakken uiteraard niet mogelijk. We hebben maar een beperkt aantal vakken en de meeste kunnen vergeleken worden met wat in Nederland een Havo of een Mavo biedt. U begrijpt dat dit soms moeilijke situaties oproept in gevallen dat het niveau of soort vakken niet geschikt is voor sommige leerlingen, terwijl de ouders toch de noodzaak van Christelijk onderwijs inzien.

De highschool omvat vier leerjaren (vijf voor degenen die na de highschool naar de universiteit willen) en men ontvangt een diploma, wanneer men 27 "credits" heeft behaald. Aan het eind van een leerjaar ontvangt men per vak een "credit", wat inhoudt dat men 110 uren les heeft gevolgd in dat vak en men de cursus succesvol heeft doorlopen.

Wat betreft de "highschoolcredits" worden er eisen gesteld door het ministerie van onderwijs. Die zijn soms moeilijk te volbrengen vanwege onze beperkingen. Over het algemeen, echter, kunnen we zeggen dat de eisen niet in strijd zijn met onze levensbeschouwing.

Nu, vijf jaar na de opening van onze schooldeuren kunnen we zeggen dat de Heere niet alleen ruimte heeft gemaakt voor de Rehobothschool, maar ons ook tot hertoe geholpen heeft. Hij staat in voor Zijn eigen werk en neigt de harten daartoe om het te kunnen realiseren. We vragen u ons allen te gedenken in uw gebed.

Jason Romijn
Vice Principal

Vereniging 'De Christenvrouw'

Deze vereniging houdt opbouw- en toerustingsdagen en wel op D.V. donderdag 26 januari 1984 in de Prinsenkkerk (kapel), Schepenstraat 71 te Rotterdam. Spreker: Ds. J.J. Poort uit Oisterwijk.

Onderwerp: 'Geestelijke boosheden heden ten dage'.

Ca. 7 minuten lopen vanaf het Centraal Station (Blijdorpzijde). Goede parkeergelegenheid.

Op D.V. dinsdag 28 februari 1984 in 'De Dageraad', Molenweg 38 te Zwolle. Spreker: Ds. J.H. Velema uit Nunspeet.

Onderwerp: 'Onderscheiding der geesten'.

Ca. 10 minuten lopen vanaf het station. Goede parkeergelegenheid.

Op D.V. dinsdag 13 maart 1984 in de Evangelie Kapel, Vinkenlaan 8 te Bilthoven. Spreker: Ds. J.H. Velema uit Nunspeet.

Onderwerp: 'Onderscheiding der geesten'.

Ca. 4 minuten lopen vanaf het station. Groot parkeerterrein naast de kapel.

De drie dagen duren van 10.15 - ca. 14.30 uur. Koffie vanaf ca. 9.45 uur. S.v.p. lunchpakket meenemen. Toegang vrij (kollekte). Boeken-tafel aanwezig.

'De Christenvrouw' is een landelijke vereniging (opgericht 8 januari 1981) met als eerste doel om vanuit de Bijbel, het voor alle tijden onfeilbaar gezaghebbende Woord van God, christenvrouwen behulpzaam te zijn om te komen tot een beter inzicht en een betere kennis omtrent de problemen van deze tijd ten aanzien van gezin, maatschappij, staat en cultuur.

Inlichtingen en opgave: tel. 05939 - 437 of 05939 - 269.

B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 70

Beste jongelui!

"Maar Simson lag tot middernacht toe; toen stond hij op te middernacht, en hij greep de deuren der stadspoort met de beide posten, en nam ze weg met de grendelboom, en legde ze op zijn schouderen, en droeg ze opwaarts op de hoogte des bergs, die in het gezicht van Hebron is."

Richt. 16 : 3.

De Gaziëten hadden gedacht Simson te doden. Zo was het ook in hun raad besloten. Doch in de Raad Gods was het anders besloten.

Maar d'altoos wijze raad des HEEREN
Houdt eeuwig stand, heeft altoos kracht
Niets kan Zijn hoog besluit ooit keren,
't Blijft van geslachte tot geslacht.

"Maar Simson lag tot middernacht toe". Als de HEERE over hem niet gewaakt had, dan hadden de Gaziëten beslist hun zin gekregen. Ik kan het ook nog anders zeggen: Dan had de duivel zijn zin gekregen. Want de Gaziëten waren allemaal door hem gemobiliseerd, te wapen geroepen om Simson te doden. En Simson sliep. Hij sliep tot middernacht. Als hij niet wakker geworden was, hij zou door geslapen hebben. Hij zou zich dood geslapen hebben. Als God hem aan zich zelf zou hebben overgelaten dan zou hij wakker geworden net als de rijke man, waarvan geschreven staat, dat hij zijn ogen opsloeg, zijnde in de pijn. Hij werd te laat wakker. Velen worden te laat wakker. Zij leven hier op aarde in een roes. Zij denken niet aan de dood. Zij denken aan geen rechtvaardig oordeel. Zij denken niet aan de eeuwigheid. Zij denken alleen maar aan eten, drinken en vrolijk zijn. En morgen zien we wel weer. Leven jullie ook zo? Van nature ligt een mens die kant uit. En als God het niet verhoedt komen we om, voor eeuwig om. Dat sluit natuurlijk onze verantwoordelijkheid niet uit. Daar moet ik ook iedere keer weer op wijzen. Omdat men van het eenzijdige Godswerk zo heel gemakkelijk een verkeerd gebruik maakt. Men weet dan heel goed te vertellen: God moet het doen. En als God het niet doet, komt er niets van terecht.

Het zal waar zijn! Doch als God het niet doet, ga ik om mijn eigen schuld verloren. Als God Simson in het huis van die hoer om had laten komen, dan had Simson daar nooit God de schuld van kunnen geven. Dan had hij het zich zelf moeten doen. Want hij was zelf naar die gevaarlijke plaats toe gegaan. Hij is zelf in de strik gelopen. Ieder die kennis aan zijn eigen hart heeft, leert het af, om God de schuld te geven. Hij leert zichzelf de schuld te geven.

De liefde tot God, laadt geen schuld op God. Dat doet wel de haat. Daar is de mens van nature mee vervuld. Doch als de liefde tot God de overhand krijgt, gaat men zichzelf haten. Het is wonderlijk, maar waar. Ik hoop ook van bij jullie. Het gaat tegen onze verdorven natuur in. Gelukkig wanneer het toch geleerd mag worden.

Simson lag tot middernacht toe. Toen werd hij wakker. Hoe komt dat? Toen de slaap het meest vast was, dat is toch midden in de nacht zo? werd hij wakker. Ging dat vanzelf? Liep de wakker af? Die had men toen nog niet. Wekte de heer hem dan? Ik geloof dat niet. Die sliep ook. En God liet ze slapen. Zij heeft zich doodgeslapen. Eeuwig dood!

Doch Simson werd wakker. Ging dat vanzelf? Dat geloof ik ook niet. Misschien vraagt iemand: Wat gelooft u dan wel?

Ik geloof dat God hem wakker gemaakt heeft. Want als Simson sliep, waakte de HEERE. Hij is de Wachter Israëls. Die nooit slaapt of sluimert. Hij hield ook over Simson de wacht. Simson, Zijn kind, Zijn knecht! Hij kon niet doorslapen. Hij mocht niet doorslapen. Hij moest wakker worden. Want de HEERE wilde hem in der Gazieten hand niet overgeven. Hij wilde hem aan de duivel niet overgeven. Als dat gebeurd was, zou het verlies voor God hebben betekend en winst voor de duivel. Doch de duivel kan het niet winnen van God. Nooit! Gelukkig niet. Want dan stond het met een ieder er slecht voor. De duivel is wel machtig, doch God is Almachtig. Daarom maakte Hij Simson wakker.

Kennen jullie die God? Hij geeft Zijn beminden slaap, staat er in de bijbel. Het is een zegen als men slapen mag, uitrusten van de vermoeienissen van de dag. Doch Hij maakt ook weer wakker. Hij doet na een verkwikkende rust weer opstaan. Meestal hebben wij er geen erg in dat Gods hand ook in al deze dingen is. Daar moeten we echt wel bij gebracht worden. Een voorrecht als dat gebeurt.

Soms word je ook midden in de nacht wakker. Je kunt dan de slaap niet meer te pakken krijgen. Dat kan dan goede uren opleveren. Uren die je in gemeenschap met God doorbrengt. Als je dan door de Geest geleid wordt, krijg je zoete overdenkingen van God. Ken je ze? Het zijn dan geen verloren uren. Het zijn dan uren waarin winst geboekt wordt voor de eeuwigheid. Het kan ook anders uitvallen. Je kunt midden in de nacht wakker worden en als 't ware overvallen worden met zondige gedachten, heel slechte gedachten. Je zou ze niet graag aan een ander vertellen. Zelfs aan hem, die je het meeste vertrouwt, nog niet. Dan wordt er schuld vermeerderd. Je moet dan inleven wat er in Ps. 36 : 1 staat "Des nachts is 't kwaad zijn overleg. Hij stelt zich op een boze weg; En schuwt geen snode werken". Je kunt daartegen vechten. Je moet daartegen vechten. Doch het is als een vechten tegen de bierkaai. Je kunt er hopeloos moe van worden. Het zweet breekt je uit. Je wordt er verdrietig onder. Je wilt wel anders, maar je kunt niet anders. Ook deze dingen hebben hun nut. Misschien zie je dat dadelijk niet zo. Hoe zit dat dan? Dat zit zo: In die goede uren leer je verstaan wie de Heere is. En in de andere uren kom je er achter wie je eigenlijk zelf bent. Je wordt dan aan je bestaan ontdekt. En dat is ook nodig. Want anders zou je nooit de Heere nodig krijgen.

Simson werd midden in de nacht wakker gemaakt. De Heere wekte hem op. Ik geloof dat hij toen ook geestelijk wakker werd. De Heere doet bij Zijn volk nooit een half werk. Hij doet altijd een volkomen werk. Toen hij geestelijk ook ontwaakte, stond hij op. Hij kon niet langer in het huis van die hoer blijven. Hij moest er uit. God dreef hem er uit.

Vrienden, wat is God goed voor Zijn volk. Weten jullie daar ook van? Je kunt op verkeerde plaatsen verzeild geraakt zijn. Je wilt daar blijven. De vleselijke begeerlijkheden hebben de overhand. Doch je wordt wakker gemaakt. Je schrikt van je zelf. Je moet weg. Weg van de plaatsen der ijdelheid. Weg van de zonde. En hoe ga je dan op weg? Dat kan niet anders dan met veel zelfbeschuldiging. Je moet dan al maar jezelf veroordelen, je aanklagen bij de Heere, en vragen of Hij je al je zonden vergeven wil. Want je hebt het zo zeer bedorven voor Zijn aangezicht. Je bent niet waardig dat Hij Zich met jou bemoeit.

Ik geloof dat Simson zo door de straten van Gaza gelopen heeft in die donkere nacht. Hij kon toen echt niet zeggen dat hij het er zo goed had afgebracht. Dat kan een kind toch wel begrijpen. Hij moest alleen maar zeggen dat hij zo gezondigd had, met daaraan de bedevonden:

Vergeef mij al mijn zonden
Die Uwe hoogheid schonden
Ik ben verzwakt, o HEER'

Misschien zegt wel iemand: Ben je niet een beetje aan het fantaseren, dominee? Want ik lees van dat alles niets in de bijbel. Ik ook niet. En toch geloof ik dat het zo gegaan is. Want God werkt nooit over de schuld heen. Wat ik geschreven heb is naar de praktijk van het geestelijk leven. Een onvernünftig man weet daar niet van, en een dwaas verstaat dit niet. Maar die verstand gekregen heeft van God en Goddelijke zaken, die verstaat het wel.

Als jullie door de Geest van God geleid worden, zullen jullie dit ook verstaan. Want aan schuldvergeving, gaat altijd schuldbeleving vooraf. En wie zijn schuld beleeft, belijdt ze ook. En dan is het God Die vergeeft. Welzalig hij wiens zonden zijn vergeven . . .

We gingen het jaar 1983 weer uit. Je bent het jaar 1984 al ingegaan wanneer je dit leest. Hoe het ook zij, ik wens al mijn vrienden en vriendinnen een gezegend nieuwjaar toe. En dat ook in het nieuwe jaar het Zonnekind Simson ons nog veel tot lering zal mogen strekken. Want dan zullen we er al meer achter komen, dat in de mens niets te roemen is, doch dat in de Heere alles te roemen is.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Uitgeverij en boekhandel Den Hertog b.v.
postbus 150, 3990 DD Houten, tel. 03403-3434

1. De beide logeergasten door P. de Zeeuw J.Gzn.

Dit is een verhaal uit het leven van Luther. Het was in de lente van 1518, dat er in een herberg een ontmoeting plaats had tussen Luther en een aanzienlijk persoon, die met verkeerde bedoelingen op zoek was naar Luther, maar het kwam anders uit want Luther en die ander werden vrienden. Het is een boekje van 23 blz., dat geniet in omslag f 2,75 kost.

2. Vader in het strafkamp door Karin Moret. Dit is een aangrijpend verhaal voor jongens en meisjes vanaf ongeveer 8 jaar. Het gaat daarin over de vervolging van Christenen in Rusland. Een vader wordt plotseling gearresteerd. Beschreven wordt hoe het gezin achterblijft, wat er met de vader gebeurt en hoe deze na jaren weer thuiskomt. Alles is treffend beschreven. Wel vragen we ons af of het geloofsleven niet wat al te ideaal beschreven wordt.

Het boek telt 110 blz. en kost gebonden f 5,25, na 31 december a.s. f 9,75.

3. Joekeltje door Lenie Ippel-Breedveld.

Een leuk verhaal om voor te lezen aan kinderen vanaf 4 jaar of om zelf te lezen vanaf 6 jaar. Het gaat over vier hondjes, die een ander tehuis moeten hebben. Drie vinden al gauw een bestemming, maar de vierde maakt heel wat mee!

Het boekje telt 64 blz. en kost gebonden f 7,25.

4. Het huisje aan de zee door J. Visser-Vlaanderen.

Het gaat over kinderen die een opa en oma hebben, die in een huisje aan de zee wonen. Dat is fijn. Er wordt over verschillende kinderen verteld, die allerlei meemaken. Een gezellig boek voor jongens en meisjes van 6-10 jaar.

Het is een boek van 86 blz. en kost gebonden f 8,40.

5. Sikko en de oorlog door L. Janse.

We hebben in twee voorafgaande boeken al kennis gemaakt met Sikko, een woonwagenjongen, die in aanraking is gekomen met het evangelie en daardoor heel anders geworden is. In dit boekje gaat het over belevenissen van Sikko en zijn moeder en zussen vlak voor en tijdens de laatste wereldoorlog. Spannend wordt alles beschreven.

Het boek is verschenen in band, het telt 93 blz. en kost f 8,95.

6. Twee vrienden en twee vijanden door J. Stehouwer.

De vrienden zijn twee jongens. Die komen in aanraking met twee mensen, die al jarenlang in onmin met elkaar leven. Zij merken de onderlinge vijandschap. Maar tenslotte komt het goed. Daar zijn de jongens bij betrokken. Een boek voor jongens en meisjes van 8-12 jaar.

Het is een mooi boek van 94 blz., dat gebonden f 10,25 kost.

7. De schrik van de oceaan door A. Korpershoek-van Wendel de Joode.

De ondertitel luidt: het leven van Michiel de Ruyter. Het boek is een herschrijving van het boek: Michiel Adriaanszoon de Ruyter door P. de Zeeuw.

Het is een mooi boek, dat zeker door vele jongens en meisjes vanaf ongeveer 11 jaar gelezen zal worden. We willen een enkele opmerking maken. Op blz. 13 zegt de schrijver dat Michiel tot het haantje van de toren is geweest, terwijl op de tekening ernaast en op de band de toren zonder haantje is te zien. Het boek leest vlot, telt 93 blz. en kost gebonden f 5,25, na 31 december a.s. f 9,75.

8. Het plan van Alex door Sj. van Duinen.

Het verhaal gaat over een tweeling, Alex en Sandra. Moeder is gestorven, een tante vervangt haar, maar in huis is het ongezellig. De tweeling gaat er van door. Alex heeft het plan bedacht. Maar o, wat kwamen ze teleurgesteld uit. Het loopt gelukkig nog goed af. Spannend voor jongens en meisjes van 8-12 jaar.

Het boek telt 76 blz. en kost gebonden f 9,75.

9. Kinderen van het oerwoud door Ds. C.G. Vreugdenhil.

De schrijver is zendeling. Hij heeft al meer boeken op zijn naam staan.

Hij brengt de zendingsarbeid dicht bij, ook in dit boek, waarin het gaat over het leven van kinderen in de oerwouden van Irian Jaya. Het boek bevat 11 verhalen, waarvan 7 voor kinderen van 7-12 jaar en 4 voor kinderen van 10-15 jaar.

Het telt 112 blz. en kost gebonden f 13,90.

B.

Uit het leven van Frouwe Venema

3.

We zijn in het boekje over Frouwe Venema de tijd van de kerkelijke strijd genaderd. Helenius de Cock schrijft daarover het volgende.

Wat de eigenlijke kerkelijke strijd betrof, die begon in november 1833, toen de 18e van die maand een commissie vanwege het Classicaal Bestuur te Ulrum kwam om hem te horen over klachten bij dat Bestuur tegen hem ingekomen. Deze commissie bestond uit de predikanten A. Rutgers, J.H. Warmolts en P. Rutgers. Daar deze commissie weigerde op het bepaalde verzoek van vader om de onderhandeling met het gebed te beginnen, gaf dit aan moeder een zeer treurige indruk. Gewoon als zij was om én voor zichzelf, én met vader in alles de Heere te vragen om Zijn licht en leiding, kon zij het zich niet voorstellen, dat leraren en voorgangers in de gemeente, in een zo hoogst belangrijke zaak het gebed versmaadden. Zij zag er een treurig bewijs in van het diepe verval der kerk, en werd er temeer door overtuigd, dat vader in de weg des Heeren was. Haar leven en ook dat van vader kon in die dagen vooral een gebedsleven genoemd worden.

Van die dagen sprekende werd het voor allen, die het hoorden duidelijk, dat geheel haar leven de Heere gewijd was en dat de eer des Heeren en die der waarheid boven alles haar ter harte ging. Ook voor haar gold vaders lijfspreuk: "Ziende in het gebod en blind in de uitkomst." "En nooit," zeide zij mij dikwijls, "heb ik uw vader van iets durven terughouden als hij overtuigd was dat het zijn roeping was, want ik wist dat hij niet zichzelf zocht of zijn eigen eer bedoelde."

Dat het Classicaal kerkbestuur de moed hebben zou om tot een strafmiddel over te gaan wegens zaken, die in geen enkel reglement waren verboden en waarvan vader bovendien nog had verklaard, dat hij ze zou nalaten, indien hem het artikel werd aangewezen, waarbij verboden werd kinderen uit andere gemeenten te dopen en catechisanten uit andere plaatsen op de catechisatiën toe te laten, kon zij zich niet voorstellen. Toch was het haar alsof er iets gebeuren zou, en zij op iets werd voorbereid. Het woord van Jacobus: "Zalig is de man, die de verzoeking verdraagt," dat gedurig in haar gemoed was, deed haar iets verwachten. De 14e december kwam er een brief, dat vader de 17e voor het Classicaal Bestuur moest verschijnen om gehoord te worden over tegen hem bestaande klachten. Op die vergadering vernam hij voor het eerst, dat tot die klachten ook behoorde het uitgeven van het werk: Verdediging van de ware Gereformeerde kerk en van de ware Gere-

formeerden, bestreden en ten toongesteld, door twee zogenaamde Gereformeerde leraars, of de schaapskooi van Christus aangetast door twee wolven en verdedigd door H. de Cock, Gereformeerd leraar te Ulrum.

Daar vader bij zijn terugkomst haar had meegedeeld, dat hem geen gelegenheid gegeven was om zich te verdedigen en hij verklaard had, dat hij openlijk zou herroepen, wat hij geschreven had zo men hem op grond van Gods woord kon overtuigen, dat zijn schrijven verkeerd was, kon men niet verwachten dat het Cl. Bestuur nu reeds tot de schorsing zou durven overgaan.

Doch toen de bode van het Classicaal Bestuur de volgende dag kwam om de schorsingsbrief te brengen, ontroerde zij er niet van. Wel verwonderde het haar na de lezing van de brief, evenals het vader verwonderde, dat de schorsing was uitgesproken, maar zij zag er opnieuw de bevestiging in, dat het Classicaal Bestuur vijandig gezind was tegen de leer, die haar boven alles dierbaar was en zij troostte zich met de gedachte, dat zij om des Heeren wil vervolgd werden. Het: Zalig zijn zij, die vervolgd worden om Mijntwil, bemoedigde haar ziel en zij dankte God, dat zij en haar man niet behoorden tot de vervolgers maar tot de vervolgd.

Geen enkele klacht kwam er over haar lippen: veeleer verblijdde zij zich om des evangeliums wil vervolgd te worden.

De schorsing werd uitgesproken voor een onbepaalde tijd en in zijn goedertierenheid had het Bestuur bepaald, dat het zou zijn zonder verlies van het traktement. Maar ook dit veranderde weldra. Vader had zich van dit vonnis beroepen op het Provinciaal Bestuur. Dit Bestuur nu beging in zijn buitengewone vergadering van 1 april 1834 het zelfs in de burgerlijke rechtpleging geheel ongehoorde feit, dat het bij vermindering van de gronden, waarop de schorsing rustte, de straf verzwaarde door te bepalen, dat de schorsing twee jaren zou duren en met verlies van het traktement. Het scheen dus wel dat dit Bestuur geen misdaad of overtreding van enige reglementaire bepaling zag in het dopen van kinderen uit andere gemeenten en het toelaten op de catechisatiën van andere catechisanten.

Maar daarom was het dan ook te meer in het oog lopend, dat de straf nog verzwaard werd en kon dit niet anders worden verklaard dan uit het beginsel van vijandschap tegen de leer door vader verkondigd.

Moeder zag dan ook in dit vonnis een bewijs van het diepe verval van de Kerk en betreurde het meer, dat de gemeente twee gehele jaren van de zuivere verkondiging des Evangeliums verstoken zou moeten blijven, dan wel het verlies van het traktement. Overtuigd als zij was, dat haar man niet als een kwaaddoener leed, maar dat hij leed om des Heeren wil en omdat hij getrouw zocht te

zijn in de bediening, waarin hij door God was geplaatst, geloofde zij, dat de Heere wel voor haar zorgen zou en dat het hun vijanden niet zou gelukken over hen te juichen.

De toekomst was inderdaad donker. Zoals de zaken thans stonden was er de eerste twee jaren aan geen verandering te denken en daarna was er niets dan afzetting te verwachten. Was er toen gedachte geweest aan een afscheiding en het stichten ener gemeente, het financiële bezwaar zou minder groot zijn geweest, maar hieraan werd allermintst gedacht.

De gedachte aan een afscheiding, zoals die nog in datzelfde jaar plaats had was toen nog zo geheel vreemd, dat moeder, die zich overtuigd hield, dat vader niet anders kon en mocht handelen dan hij deed, meermalen zeide: "Als de afzetting komt, dan moeten we maar in een klein dorp zuinig gaan leven, ziende wat de Heere met ons voor heeft."

En als de familieleden dan gedurig bij ons kwamen, eerst de ouders en dan de broeders en zusters, en de toekomst voor ons en de kinderen ons voorstelden en er op wezen, dat wij nog zo jong waren, dan was ik wel verblijd, dat het goed (geloof?) beproefd werd, want ik had de dominee niet te lief, dat hij herroepen zou, wat verkeerd mocht gedaan zijn, en dacht: wat met de waarheid niet kan staan moet vallen."

Doch zij had geloof op God en was ook in dit opzicht vader tot een grote steun. Beiden sterkten zij zich in de Heere hun God en sterkten de een de ander. Dit was een niet geringe waarden voorrecht, een zegen die God hun gaf, waardoor de strijd gemakkelijk werd.

Doch er verliepen geen twee jaren voor de afzetting volgde; zelfs geen twee maanden. De 29e mei van datzelfde jaar verklaarde hetzelfde Provinciale Bestuur vader geheel afgezet van zijn dienst als predikant, om geen andere reden dan dat hij een boekje van Jacobus Klok tegen de Evangelische Gezangen van een Voorrede voorzien en uitgegeven had.

Wel werd deze finale afzetting door de

□ „Repos Ailleurs" te Driebergen, RUSTOORD voor eenzamen, herstellenden, oververmoeiden en zij die, binnen eigen kring, er eens uit willen of moeten. Houdt u Gods Dag in ere en bent u afkerig van t.v. e.d. belt u dan eens 03438 - 12466.

Wel eens op **TEXEL** geweest?

Bestist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegheid, etc., en... rust.

U kunt op **'DE VERRASSING'** gebruik maken van volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 270,- p.w. Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan. Tel. 02223-661 of 391.

1958 - 25 jaar - 1983

Woninginrichting en stoffering

Meubelen en vloerbedekking Gordijnen - zonwering enz.

Vrijblijvend komen wij bij U aan huis met onze stalen collecties.

Bel ons eens voor een afspraak.

Beleefd aanbevelend **B. Elderkamp** Frankenoord 17 Rotterdam Tel. 010 - 823487

Uitgeverij Boekhandel G. KOOL

Het adres voor al Uw goede boeken

Stationssingel 50
Tel. 08385-13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

Nervus? Gespannen?

Onze geheel plantaardige zenuwtabletjes werken rustgevend en ontspannend.

Tevens uit voorraad leverbaar meer dan 40 kruidenmengsels. O.a. tegen verhoogde bloeddruk, slapeloosheid, vernauwde bloedvaten, spataderen, hoofdpijn, migraine enz.

NIEUW!

Behalve de kruiden-tabletjes voor vermagering en vochtafdrijving en tegen zenuwen, ook de soorten tegen reumatiek, verhoogde bloeddruk en vernauwde bloedvaten in tabletvorm verkrijgbaar. Kuur voor een maand: kruiden 15,-, tabletten 20,-.

DROGISTERIJ

SIKKING

Barvoetestraat 5, 2011 WL Haarlem. Tel. 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606. Postgiro 190609

GBS school- of zakbijbel

handig formaat in fraaie uitvoering, afmeting 10.6 x 15.9 cm, met gekleurde landkaartjes, kunstleer omslag met goud op snee.

De vele z.g. verklarende bijbelvertalingen voeren ons - en vooral de jeugd - ongemerkt van het Woord der Waarheid af.

Ook deze uitgave is in de niet gemoderniseerde of gereviseerde

STATENVERTALING

Bestelnummer S 2
Oude en Nieuwe Testament f 18,-

Dito S 2 met psalmen en formulieren f 24,-

Te bestellen bij de boekhandel of rechtstreeks aan het secretariaat:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

Synode de 16e juli veranderd in een schorsing voor de tijd van een half jaar, maar de onderhandeling met het Provinciaal Bestuur was van die aard, dat het voor ieder duidelijk was dat op herstelling in de dienst niet gehoopt kon worden.

Voor moeder was dit geen teleurstelling. Zij kende de bitterheid harer vervolgers en zou tegen geen prijs gewild hebben, dat vader ontrouw ware geworden aan wat ook zij erkende zijn roeping te zijn. Evenals hij was ook zij tot alles bereid. De Heere te volgen in de weg waarin Hij hen leiden zou, bleef beider begeerte. Welke die zijn zou wist zij niet. Allermintst kon zij denken aan een kerkelijke afscheiding, zoals die later tot stand kwam. Wel volgde zij in de afscheiding van de gemeente Ulrum, toen die de 14e oktober plaats vond, maar toen ook op andere plaatsen gemeenten werden bevestigd dacht zij zoals zij mij meermalen mededeelde bij zichzelf: wat gekheid begint de dominee nu? doch ik had geen vrijheid in mijn gemoed om uw vader hierin tegen te houden of het te ontraden; ik wist niet, wat de weg Gods zou zijn, ik had daarin ook geen genoeg licht en doorzicht, maar God heeft het met Zijn zegen bekrond.

We zijn nu gekomen tot de tijd van de afscheiding, die voor Frouwe Venema moeilijk was. Daarvan vertelt haar zoon verder. We hopen dat in een volgend artikel over te nemen.

B.

DE DRIESTAR
GOUDA

Christelijk opleidingsinstituut
voor onderwijsgeevenden
op reformatische grondslag

AANMELDING STUDENTEN PABO

Toelatingsvoorwaarden:

- een diploma Havo, VWO, MBO of VWO-duimdiploma
- een speciaal onderzoek voor personen van 23 jaar en ouder die niet over bovengenoemde diploma's beschikken
- gemotiveerd voor het onderwijs

AANMELDING LIEFST ZO SPOEDIG MOGELIJK DOCH UITERLIJK 1 MAART 1984

Internaat

Studenten, die te veraf wonen om heen en weer te reizen tussen hun woning en de school, kunnen gehuisvest worden in het internaat.

De prijzen zijn met ingang van de cursus 1984 - 1985 afhankelijk van het alleen of gezamenlijk gebruik van een kamer.

Rijksstudietoelagen

Tot 1 februari 1984 staat de mogelijkheid open om een rijksstudietoelage aan te vragen bij het Ministerie van Onderwijs, afd. Rijksstudietoelagen, postbus 30006, 9700 RH Groningen. Aanvraagformulieren en inlichtingen worden op verzoek verstrekt door de dekaan van de thans bezochte school of door de administrateur van ons instituut. Het Ministerie vergoedt in vele gevallen ook de kosten verbonden aan het verblijf in het internaat.

Voorlichting en aanmelding

Voorlichtingsfolders en aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de dekaan van de thans bezochte school of worden op aanvraag door ons toegezonden.

Ook persoonlijk bezoek aan ons instituut is mogelijk. Graag na telefonische afspraak.

Adres

Aanmeldingen dienen te worden gericht aan: Pabo 'De Driestar', Ronsseweg 557, 2803 ZL Gouda. Tel. 01820 - 26233.

IR. M. HOUTMAN, DIRECTEUR.